

VALTAKUNNANSYÖTTÄJÄNVIRASTO

Muistio syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamisesta

Dnro 26/31/14

28.12.2015

Valtakunnansyyttäjän yleisen ohjeen VKS:2015:6 liiteasiakirja.....	1
1 Tunnustamismenettely.....	1
1.1 Menettely esitutkinnassa.....	1
1.2 Tunnustuksen antaminen.....	2
1.3 Hyödyntämiskielto.....	3
1.4 Esitutinnan rajoittaminen osana menettelyä.....	3
1.5 Alennussitoumus ja rangaistuksen mittaaminen.....	5
1.6 Pääkäsittely.....	7
2 Syyteneuvottelu.....	7
2.1 Syyteneuvottelu syyteharkinnassa.....	7
2.2 Syyteneuvottelu esitutinnan aikana (ETL 3:10a:3).....	9
2.3 Syyteneuvottelu esitutinnan päätyttyä rajoittamisesityksen hyväksymisen jälkeen (ROL 1:10 ja 10a).....	9
2.4 Asianomistajan asema.....	10
2.5 Syyteneuvottelu.....	10
2.6 Neuvottelun järjestäminen (ROL 1:10a).....	11
2.7 Epäillyn tunnustus.....	12
2.8 Hyödyntämiskielto.....	13
2.9 Syyttämättäjättämispäätös osana menettelyä.....	13
2.10 Tuomioesitys (ROL 1:10.4).....	15
3 Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen.....	17
4 Syytteen vireilläolo (ROL 1:10a.5).....	17
5 Tunnustamisoikeudenkäynti (ROL 5b luku).....	18
5.1 Määräaika ja paikallaolo.....	18
5.2 Asianomistajan korvausvaatimukset.....	19
5.3 Menettely tunnustamisoikeudenkäynnissä (ROL 5b:3).....	19
5.4 Tuomio (ROL 5b:4).....	20
6 Muutoksenhaku.....	20
7 Toimenpiteistä luopumisen ja alennussitoumuksen peruuttaminen.....	21
7.1 Lainsäädännöllinen perusta.....	21
7.2 Tunnustuksen peruuttaminen.....	21
7.3 Olennaisesti puutteelliset tai virheelliset tiedot.....	22
8 Oikeusvoimavaikutus.....	22

Valtakunnansyyttäjän yleisen ohjeen VKS:2015:6 liiteasiakirja

Oheinen muistio ja siihen liitetyt mallit on tarkoitettu käytettäväksi syyttäjän työssä, kun syyttäjä harkitsee syyteneuvottelumenettelyyn ryhtymistä esitutkinnan tai syyteharkinnan aikana. Käytännön kokemusten karttuessa suosituksia kehitetään saatujen kokemusten mukaisesti.

1 Tunnustamismenettely

1.1 Menettely esitutkinnassa

Esitutkinnan aikana syyteneuvottelumenettelyyn ryhtyminen edellyttää tutkinnanjohtajan esitystä. Jutuissa, joissa syyttäjä on esitutkintalain (ETL 5:1) mukaisesti saanut ilmoituksen esitutkinnan aloittamisesta (ETL-ilmoitus), menettelyyn sopivan jutun tunnistaminen on tutkinnanjohtajan lisäksi myös syyttäjän vastuulla.¹ Ilmoitukseen voi jo sisällyttää tutkinnanjohtajan arvion siitä, että asiassa saattaa olla perusteita tunnustamismenettelylle.

Hallituksen esityksessä ilmaistujen tavoitteiden mukainen painopiste uuden lainsäädännön soveltamisessa on esitutkinnan aikana tapahtuvassa tunnustamismenettelyssä². Menettelyyn ryhdyttäessä on tämän vuoksi kiinnitettävä erityisesti huomiota niihin prosessiekonomisiin etuihin, joita epäillyn tunnustamisesta esitutkintavaiheessa tulee rikosprosessille. Jos asiassa jo on kerätty täysi/riittävä näyttö, jonka avulla rikos voidaan oikeudenkäynnissä helposti todistaa ilman laajaa vastatodisteluja, menettelyyn ryhtyminen ei ole tarkoituksenmukaista. Sama koskee vähäisiä ja helposti selvitettäviä asioita tai juttuja, jotka epäilty jo on esitutkinnassa tunnustanut.

Jos tutkinta on kovin alkuvaiheessa, on mahdollista, ettei viranomaisilla ole käsitystä siitä, millaisesta teosta on kyse. Silloin tulee jatkaa esitutkintaa kunnes jutusta on saatu luotettava kuva ja riittävä näyttö. Yleensä vasta silloin voidaan arvioida sitä, edistääkö epäillyn tunnustus olenaisesti asian selvittämistä ja onko menettelyn aloittamiselle asetettu riittävän näytön kynnyks ylitetty.³ Vakavissa rikoksissa tämä tarkoittaa, ettei pelkkä tunnustus riitä, vaan viranomaisten on ennen tunnustamista hankittava epäilyistä rikoksesta sellainen näyttö, että syyttäjä on vakuuttunut sen riittävän syytteen nostamiseen.

Tunnustamismenettelyä ei tulisi näin ollen esittää sellaisissa jutuissa, jotka ovat yksinkertaisia ja selkeitä tai joissa näyttö on vaivatonta hankkia viranomaistoimin. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi tavanomaiset omaisuusrikokset, rekisterimerkintärikos, kirjanpitorikos ja tavanomaiset verorikokset ja velallisen rikokset. Tyypillisesti menettelyyn so-

1 Ks. VKS:2013:4 Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat, ilmoitusmenettely ja syyttäjän toimenpiteet. Ilmoitus tulee ohjeen mukaan tehdä, mikäli tutkittavaan rikokseen liittyy syyttäjän erityisiä toimenpiteitä (ilmoitettavat rikosasiat kohta 13). Tällaisena voidaan pitää tunnustamismenettelyyn ryhtymistä.

2 HE 58/2013 vp s. 35.

3 HE 58/2013 vp s. 36.

28.12.2015

Dnro 26/31/14

veltuvat törkeät verorikokset, velallisen rikokset, törkeät kirjanpitorikokset, arvopaperimarkkinarikokset, törkeät petokset ja kavallukset sekä törkeät varkaudet (erityisesti sarjoittuneet teot).

Tunnustamismenettelyyn ryhtyminen edellyttää kaikkien asianosaisten ja heidän avustajiensa keskinäistä luottamusta siihen, että kaikkien pyrkimyksenä on saada asiassa sopimuksen mukainen tuomioistuimen lainvoimainen tuomio. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi annettavan ratkaisun, sitoumuksen, suostumuksen ja tunnustuksen lähtökohtainen sitovuus edellyttää, että epäilty ja hänen avustajansa tietävät, mitä selvitystä tutkinnanjohtajalla ja syyttäjällä on sopimuksen kohteena olevista epäillyistä rikoksista. Epäillyn on aina tiedettävä, minkä rikoksen hän tunnustaa ja mitä näyttöä hänen syyllisyydestään asiassa jo on. Epäilylle on annettava myös kaikki mahdollisten esitutkinnan rajoittamispäätösten perusteena oleva selvitys.

Näytön kattava paljastaminen saattaa yksittäistapauksessa vaarantaa rikoskokonaisuuden selvittämistä, kun kokonaisuuteen liittyy useita rikoksia ja epäiltyjä. Tutkinnanjohtajan on yksittäistapauksittain arvioitava, voidaanko epäilylle paljastaa kaikki asiassa kerätty näyttö. Ellei se ole mahdollista, tunnustamismenettelyyn ei ole perusteita ryhtyä.

Kun syyttäjä ja tutkinnanjohtaja ovat neuvottelussaan päätyneet siihen, että yksittäisessä asiassa epäilylle tarjotaan mahdollisuutta tunnustamismenettelyyn, syyttäjä ottaa yhteyttä epäillyn avustajaan ja pyytää tätä tiedustelemaan päämiehensä valmiutta neuvotteluihin. Epäillyn tutustuttua asiasta kertyneeseen esitutkinta-aineistoon ja luonnoksiin teonkuvauksesta, alennussitoumuksesta ja rajoittamisesityksestä epäillyn tunnustus otetaan vastaan kuulustelussa.

1.2 Tunnustuksen antaminen

Kuulustelun suorittaa esitutkintalaissa säädetyin tavoin esitutkintaviranomainen. Kuulustelu, jossa tunnustus annetaan, on mahdollisuuksien mukaan tarkoituksenmukaista videoida. Syyttäjän läsnäolo kuulustelussa on suotavaa.

Kuulustelija kertoo aluksi kuulusteltavalle ja hänen avustajalleen menettelyn edellytyksistä ja epäillyn oikeuksista, jotka merkitään kertomukselle. Epäilylle on kerrottava mm. hänen rajoittamattomasta oikeudestaan peruuttaa tunnustuksensa sekä rajoittamispäätöksen kohteena olevan teon asianomistajan oikeudesta käyttää toissijaista syyteoikeuttaan.

Myös syyttäjän tulee menettelyn kaikissa vaiheissa käytettävissään olevin keinoin huolehtia siitä, että epäilty toimii vapaaehtoisesti eikä ole ulkoisten tai psyykkisten syiden takia pakotettu tunnustamaan tai esittämään näyttöä itseään vastaan.

28.12.2015

Dnro 26/31/14

Epäillyn tunnustus ja kaikki mahdollisesti esitettävät uudet todisteet otetaan vastaan kuulustelussa ja dokumentoidaan yksilöidysti. Kuulustelussa esitetään myös kaikki ne todisteet, joita esitutkinnassa on asiassa kerätty ja luettelo niistä otetaan kuulustelukertomukseen. Näin epäillylle on todisteellisesti annettu tieto kaikista todisteista, jotka asiassa puhuvat häntä vastaan tai hänen puolestaan. Epäillyn tulee aina tietää yksilöidysti, mitä hän tunnustaa ja millaisella näytöllä häntä teosta epäillään.⁴

Epäillyn tunnustus on kirjattava kuulustelukertomukselle tarkasti. Tunnustuksen on oltava täsmälleen samansisältöinen kuin syyttäjän myöhemmässä alennussitoumuksessa ja syytteessä kuvattu teko.

1.3 Hyödyntämiskielto

Tunnustamismenettelyn aikana annetut lausumat ja vastaajan luovuttama selvitys epäilystä rikoksesta eivät joudu hyödyntämiskieltoon, vaikka tunnustus peruutettaisiin.⁵ Syyttäjän on kuitenkin aina varmistuttava siitä, että hänellä on riittävä näyttö syytteen ajamiseksi myös siinä tilanteessa, että tuomioistuin yksittäistapauksessa päätyisi hyödyntämiskielon osalta toiseen lopputulokseen.

Jos tunnustus peruutetaan tunnustamismenettelyyn liittyvässä pääkäsittelyssä, tuomioistuin arvioi, mikä arvo peruutettuun tunnustukseen liittyvillä lausumilla asiassa on.

1.4 Esitutinnan rajoittaminen osana menettelyä

Esitutkintalaki (ETL 3:10a) mahdollistaa sen, että tunnustamismenettelyssä tutkinnanjohtaja

1) esittää syyttäjälle muiden epäiltyjen rikosten kuin tunnustettujen pääkäsittelyyn vietävien rikosten rajoittamista esitutkinnasta (ETL 3:10a.1),

2) esittää syyttäjälle alennussitoumusta tunnustetuista, pääkäsittelyyn vietävistä rikoksista tai rikoksesta ja samalla esitutkinnan rajoittamista muiden epäiltyjen rikosten osalta, jos rikoksia on enemmän kuin yksi (ETL 3:10a.1 ja 2),

3) esittää syyttäjälle alennussitoumusta tunnustetuista, pääkäsittelyyn vietävistä rikoksen osateoista (ETL 3:10a.2) samalla kun rikoksen muut osateot jätetään tutkimatta,

⁴ Ks. Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia, 29.4.2014 kohta 92.

⁵ ROL 1:10.6:ssa on nimenomainen säännös hyödyntämiskiellosta syyteneuvottelun yhteydessä annetuille lausumille, jos tuomioesitystä ei tehdä. Vastaavaa säännöstä ei ole esitutkintalaissa. 1.1.2016 voimaan tulevaa OK 17 luvun uudistusta koskevassa lakivaliokunnan mietinnöstä (LaVM 19/2014 vp s. 18) ilmenee, että uuden OK 17 luvun ja vallitsevan oikeuskäytännön mukaan esitutkinnassa vapaaehtoisesti luovutettua aineistoa tai lausumia voidaan itsekriminointisuoja estämättä hyödyntää. Kuitenkin on huomattava, että edellä tarkoitettu lausuma voidaan laittaa hyödyntämiskieltoon OK 17:25.3:n yleissäännöksen nojalla, jos puolustuksen oikeuksia katsotaan asiassa loukatun (HE 46/2014 s. 89, vrt. KKO 2012:45).

28.12.2015

Dnro 26/31/14

4) esittää syyttäjälle alennussitoumusta tunnustetuista, syyttävistä osateoista ja samalla osaa epäillyistä rikoksista rajoitettavaksi. Tämän lisäksi syyttäjä voi päättää järjestää syyteneuvottelun, jossa laaditaan tuomioesitys, joka viedään tunnustamisoikeudenkäyntiin (ETL 3:10a.1-3).

5) Mahdollista on myös, että tutkinnanjohtaja esittää syyttäjälle ainoastaan alennussitoumuksen tekemistä syyttävästä teosta ja syyttäjä tämän lisäksi päättää järjestää syyteneuvottelun, jossa laaditaan tuomioesitys ja asia viedään tunnustamisoikeudenkäyntiin (ETL 3:10a.2-3). Rajoittamispäätöstä ei tarvita tutkimatta jätetyistä kokonaisuuden osateoista.

6) Syyttäjä voi antaa alennussitoumuksen tutkinnanjohtajan esityksensä myös ilman rajoittamista silloin, kun tutkittavana on yksi epäilty rikos, jonka selvittämistä rikoksesta epäilty on edistänyt tunnustamalla sen kokonaan tai olennaisilta osin (ETL 3:10a.2 toinen lause).

Kuten edellä on todettu esityksen tekeminen esitutkinnan rajoittamisesta tunnustuksen perusteella on tutkinnanjohtajan päätösvallassa, vaikka lopullisen päätöksen asiassa tekeekin syyttäjä. Esitys perustuu sellaisen rikoksen tunnustamiselle, jonka teonkuvauksesta päättää yksin syyttäjä. Syyttäjän tulee tämän vuoksi pyrkiä osallistumaan esitutkinnan aikana kaikkiin tunnustamismenettelyä koskeviin tilaisuuksiin, joissa keskustellaan tunnustuksesta ja sen sisällöstä sekä rajoittamisesityksestä. Epäilty halunnee myös syyttäjän kannanoton mahdollisen alennussitoumuksen sisältöön ja rajoittamiseen ennen kuin antaa kuulustelussa tunnustuksensa.

Esitutkinnassa rajoitettavan teon on oltava esitutkinnassa samaan aikaan kuin tunnustettu teko. Estettä ei myöskään ole sille, että tunnustettu ja rajoitettavan teon kanssa samaan aikaan tutkitaan rikosta, jota ei tunnusteta syyteneuvottelujärjestelmässä, mutta joka syytetään samassa tuomioistuinkäsittelyssä (pääkäsittelyssä) kuin tunnustettu teko. Tällainen teko voisi olla esimerkiksi törkeä huumausainerikos, joka kuuluu samaan kokonaisuuteen kuin tunnustettu törkeä varkaus ja rajoitettu epäilty varkaus.

Tutkittavaan juttukokonaisuuteen voi kuulua myös rikos, joka tunnustetaan, mutta josta ei anneta alennussitoumusta, koska se ei kuulu menettelyn soveltamisalaan, esimerkiksi törkeä rahanpesu. Syyteneuvottelumenettelyn soveltamisalaan kuulumattoman teon tunnustamisen perusteella ei voida tehdä esitutkintalaissa tarkoitettua rajoittamispäätöstä, koska sen kohteena on oltava soveltamisalaan kuuluva rikos.

Rajoittamisesitys ja sitä koskeva syyttäjän päätös perustellaan toteamalla rajoittamispäätöksen edellytysten olemassaolo kyseessä olevassa konkreettisessa tapauksessa. Edellytyksenä on, että epäilty on tunnustanut teon, joka viedään tuomioistuimen arvioitavaksi, rajoittamisesta aiheutuu rahan tai ajan säästöä (prosessiekonomia) eikä tärkeä yle-

nen tai yksityinen etu vaadi esitutinnan toimittamista (ETL 3:10a.1 ja 5).

Prosessieconomia tulee yksittäistapauksissa pystyä määrittelemään. Kyse voi tärkeän yleisen edun osalta olla koko asiaa koskevasta rikosprosessin nopeutumisesta ja helpottumisesta. Saatava kustannussäästö ilmenee esimerkiksi viranomaisresurssien huomattavana säästönä, kun tietyiltä yksilöidyltä, laajoilta esitutkintatoimenpiteiltä vältytään tai joutuisuuden edistymisenä, kun aikaavieviä oikeusaputoimenpiteitä ei tarvita. Tältä osin edellytykset poikkeavat yleisen edun vaatimusten arvioinnista ETL 3 luvun 10 §:n mukaisissa rajoittamispäätöksissä.⁶

Tärkeää yksityistä etua arvioitaessa on otettava huomioon asian taloudellinen ja muu merkitys yksittäiselle asianomistajalle. Kun uuden järjestelmän soveltamisalassa on lähinnä taloudellista vahinkoa aiheuttavia rikoksia, tämä yleensä tarkoittaa sitä, että asianomistajalle aiheutetun taloudellisen vahingon tulee olla kyseessä olevan asianomistajan näkökulmasta merkittävää, jotta tärkeän yleisen edun (prosessieconomia) vaatimukset väistyisivät.

Rajoittamisesityksen tekeminen ei edellytä asianomistajan suostumusta. Jos esitutkinnassa on ilmennyt, että asianomistajalla on perusteltuja, selkeitä ja huomattavia yksityisoikeudellisia vaatimuksia, ne voivat olla seikkoja, jotka puhuvat rajoittamispäätöksen tekemistä vastaan. Vaatimukset on kuitenkin suhteutettava tekokokonaisuudella aiheutettuun vahinkoon ja mahdollisuuksiin saada vahingot korvatuiksi.

Esitutinnan rajoittaminen ei estä asianomistajan toissijaisen syyteoikeuden käyttämistä. Päätös on tämän vuoksi toimitettava viipymättä asianomistajalle sen allekirjoittamisen jälkeen. Päätös on käännettävä asianomistajan ymmärtämälle kielelle.

1.5 Alennussitoumus ja rangaistuksen mittaaminen

Kun tutkinnanjohtajan esitys sisältää rangaistusta koskevan alennussitoumuksen, syyttäjän ja tutkinnanjohtajan tulee etukäteen sopia sitoumuksen sisällöstä kirjallisesti. Tämä on suositeltavaa tehdä ennen kuin asiasta keskustellaan epäillyn ja hänen avustajansa kanssa.

Alennussitoumuksen on vastattava epäillyn tunnustusta. Sitoumukseen myöhemmin mahdollisesti tehtävät muutokset on aina saatettava kaikkien osapuolten hyväksyttäväksi, koska allekirjoittamisen jälkeen se sitoo syyttäjää.

Alennussitoumukselle tulee kirjata yksilöidysti tunnustettu rikos (syytteen teonkuvaus) rubriikin tarkkuudella. Lain mukaan lievennysesitykseksi riittää, että tutkinnanjohtaja esittää syyttäjälle rangaistuksen vaatimista rikoslain 6 luvun 8 a §:ssä tarkoitettua lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti (ETL 3:10a.2). Koska tuomioistuimen on pystyttävä

⁶ Ks. tarkemmin VKS:2007:2, jossa edellytetään mm. moitittavuuden osoittamista ja järjestelmää kohtaan tunnetun luottamuksen säilymistä.

yksilöimään ne perusteet, jotka rikoslain 6 luvun mukaan on otettava huomioon rangaistusta määrättäessä ja mitattaessa, syyttäjän on huolehdittava siitä, että alennussitoumuksesta tai haastehakemuksesta ilmenevät kaikki käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät konkreettiset seikat, joita tuomioistuin tässä arvioinnissa tarvitsee liittyen sekä alennettuun että normaalirangaistukseen. Koska alennussitoumus koskee rangaistusasteikon lieventämistä, on johdonmukaista, että syyttäjä esittää sitoumuksessaan myös konkreettisen näkemyksensä näistä seikoista tuomioistuimen seuraamusharkintaa varten, vaikka laki ei sitä edellytäkään.⁷

Lievennetyt rangaistusasteikon mukaan rikosentekijälle saa tuomita enintään kaksi kolmannelta rikoksesta säädetyn rangaistuksen enimmäismäärästä ja vähintään rikoksesta säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärän. Erityisistä syistä tuomioistuin voi määrätä rangaistukseksi vankeuden sijasta sakkoa, vaikka rikoksesta on säädetty rangaistukseksi vankeutta määrääjäksi. Tuomiossa on ilmoitettava myös, millaisen rangaistuksen tuomioistuin olisi tuominnut, jos tätä lievennettyä rangaistusasteikkoa ei olisi sovellettu.

Syyteneuvottelujärjestelmää sovellettaessa epäiltyä kiinnostaa, minkälaisia etuja hän voi saavuttaa tunnustamisella. Tässä tarkoituksessa epäillyn tulee saada tietää tunnustusta harkitessaan, minkälainen konkreettinen rangaistus häntä odottaa, jos hän ei tunnusta tai jos hän tunnustaa rikoksen. Epäillyn kannalta merkittävimpiä ovat rajanvetotilanteet ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä. Näissä neuvottelutilanteissa syyttäjän tulee esittää perusteltu kantansa rangaistuksen määräämisestä, jos epäilty ei tunnusta tai jos hän tunnustaa rikoksen. Epäillylle on painotettava, että kysymys on syyttäjän seuraamuskannanotosta, johon tuomioistuin ei ole sidottu. Tämä seuraamuskannanotto syyttäjän tulee esittää alennussitoumuksessa ja oikeudenkäynnissä, jossa tunnustettua tekoa aikanaan käsitellään. Syyttäjä voi esittää epäillylle myös arvionsa siitä, mikä tunnustuksen johdosta rajoitettavien epäiltyjen rikosten vaikutus olisi rangaistukseen, jos niidenkin osalta nostettaisiin syyte.

Esimerkiksi törkeän petoksen rangaistusasteikko on vankeutta 4 kuukaudesta 4 vuoteen. Rikoslain 6 luvun 8 a §:n mukainen lievennetty rangaistusasteikko on siten vankeutta 14 päivästä 2 vuoteen 8 kuukauteen. Yleiseksi lähtökohdaksi rangaistusta määrättäessä voidaan ottaa kolmanneksella alennettu rangaistus tunnustetusta rikoksesta. Kuitenkin tunnustuksen rangaistusta alentava vaikutus on sitä suurempi, mitä aikaisemmassa vaiheessa tunnustus on annettu. Tarkoituksena on, että epäiltyä palkitaan tunnustuksesta seuraavasta prosessikustannusten säästöstä. Rangaistusasteikon määräämän vankeuden asemesta voidaan tuomita sakkoa esimerkiksi, jos syytetyn myötävaikutus rikoksen selvittämiseen on ollut erityisen merkityksellistä.

⁷ Ks. tarkemmin rangaistuksen määräämisestä ja mittaamisesta esim. KKO 2015:52, KKO 2015:18, KKO 2015:12, KKO 2014:91, KKO 2014:87, KKO 2014:5, KKO 2011:102, KKO 2011:93.

28.12.2015

Dnro 26/31/14

Jos rangaistuksen mittaamiseen soveltuvat tunnustamisen lisäksi muutkin rangaistusasteikon lieventämisperusteet, kaikki lieventämisperusteet otetaan huomioon. Jos on kysymys useasta tunnustetusta rikoksesta, syyttäjän tulee arvioida kunkin rikoksen rangaistus ilman tunnustusta ja tunnustuksen johdosta alennettuna sekä sen jälkeen yhteinen rangaistus ilman tunnustusta ja tunnustuksen johdosta alennettuna. Jos on kysymys tunnustetusta rikoksesta ja rikoksesta, jota epäilty ei ole tunnustanut, syyttäjän tulee arvioida kunkin rikoksen rangaistus ilman tunnustusta ja tunnustetun rikoksen rangaistus tunnustuksen johdosta alennettuna sekä sen jälkeen yhteinen rangaistus ilman tunnustusta ja tunnustuksen johdosta alennettuna.

Syyteneuvottelujärjestelmän toimivuus edellyttää, että syyttäjä kykenee esittämään mahdollisimman tarkan ja oikeaan osuvan seuraamuskananoton, mukaan lukien lajinvalinta ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välillä. Korkeimman oikeuden rangaistuksen määräämistä koskevista ratkaisuista syyttäjät saavat tarpeellista oikeusohjetta seuraamuskananottojen esittämiseen. Tavanomaisessa rikosasian oikeudenkäynnissä syyttäjät usein esittävät seuraamuskananotoissa vähimmäisrangaistusta. Syyteneuvottelujärjestelmään liittyvissä seuraamuskananotoissa voidaan myös esittää enimmäisrangaistusta, ainakin, jos on kysymys vain tunnustetuista rikoksista. Kysymyksessähän on syyttäjän ja epäillyn väliseen sopimukseen perustuva syyttäjän rangaistusvaatimus. Perustellusti syyttäjä voi myös esittää, mikä rangaistus tuomioistuimen tulisi vähintään ja enintään määrätä.

Syyteneuvottelujärjestelmän toimivuuden kannalta on olennaisen tärkeää, että syyttäjän ja tuomioistuimen arviot yksittäisen rikoksen rangaistuksen määrästä eivät poikkea toisistaan.

Liitteenä 1 päätös esitutinnan rajoittamisesta ja sitoumus lievemmän rangaistuksen vaatimisesta.

1.6 Pääkäsittely

Tunnustamismenettelyssä tunnustettu teko käsitellään pääsääntöisesti normaalissa pääkäsittelyssä. Kun tutkinnanjohtaja on tehnyt esityksen ja syyttäjä on määrännyt esitutinnan rajoitettavaksi ja allekirjoittanut alennussitoumuksen, syyttäjä laatii haastehakemuksen ja laittaa asian vireille käräjäoikeudessa siten kuin ROL 5 luvussa säädetään. Alennussitoumus voidaan sisällyttää haastehakemuksen seuraamuskananottoon ja/tai toimittaa tuomioistuimelle erillisellä asiakirjalla. Pääkäsittely järjestetään tällöin ilman erityisiä kiirehtimisperusteita. Näin menetellään aina, kun syyteneuvottelu on jutun laatuun nähden liian raskas huomioon ottaen tunnustus ja sitä tukeva suppeahko todistelu.

2 Syyteneuvottelu

2.1 Syyteneuvottelu syyteharkinnassa

Syyteneuvottelu voidaan järjestää esitutinnan tai syyteharkinnan aikana sekä asian tultua käräjäoikeudessa vireille ennen pääkäsittelyn aloit-

tamista. Oikeuskäytännössä on kuitenkin hyväksytty myös muutoksenhakuvaiheessa järjestetyn syyteneuvottelun tuloksena syntynyt tuomioesitys hovioikeudessa järjestetyn tunnustamisoikeudenkäynnin perusteeksi.⁸ Lähtökohtana on, että syyteneuvotteluun ryhdytään ennen pääkäsittelyn aloittamista käräjäoikeudessa. Tällöin prosessiekonominen hyöty menettelystä on myös suurin.

Syyteharkinnan aikana syyttäjä voi edistää rikosasian käsittelyä siten, että

1) tunnustettu teko käsitellään tavanomaisessa pääkäsittelyssä, mutta osasta epäillyistä rikoksista tehdään syyttämättäjättämispäätös (ROL 1:8.2),

2) tunnustetusta teosta laaditaan syyteneuvottelun päätteeksi tuomioesitys, joka käsitellään tunnustamisoikeudenkäynnissä (ROL 1:10.3 ja 1:10a), tunnustetusta teosta syyttäjä antaa alennussitoumuksen (ROL 1:10.3) ja sitoutuu jättämään syytteen nostamatta yhdestä tai useammasta epäillyistä rikoksesta (ROL 1:10.3) ja

3) tunnustetusta teosta syyttäjä antaa alennussitoumuksen (ROL 1:10.3) ja syyteneuvottelussa laaditaan tuomioesitys, joka käsitellään tunnustamisoikeudenkäynnissä (ROL 1:10.3 ja 1:10a) tai

4) syyttäjä voi syyteharkinnassa syyteneuvottelua järjestämättä päättää, että syytettä ei nosteta kaikista epäillyistä rikoksista, jos epäilty on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman pääkäsittelyssä käsiteltävän rikoksen selvittämistä tekokokonaisuudessa, jossa epäiltyjä rikoksia on kaksi tai useampia (ROL 1:8.2).⁹

Kun esitutkintavaiheessa syyteneuvottelujärjestelmästä saatava prosessiekonominen säästö voi kohdistua jutun selvittämiskulujen lisäksi koko rikosprosessin kustannuksiin, syyteharkinnan aikana säästö kohdistuu lähinnä odotettavissa olevan tuomioistuinkäsittelyn keston. Tällöin laajojen ja vaativien juttujenkin käsittelypäivien lukumäärä tulisi pääsääntöisesti supistua yhteen, koska tunnustamisoikeudenkäynnissä syyttäjä esittelee lyhyesti tuomioesityksen sisällön, perusteet ja todistelun.

Syyteneuvotteluun ryhtymistä voivat syyttäjälle esittää esitutkintaviranomaiset, epäilty avustajineen tai tuomari. Syyttäjän harkintavallassa on,

kutsuuko hän asianosaiset syyteneuvotteluun, mikä on kutsuttavien piiri ja laaditaanko neuvottelun päätteeksi tuomioesitys.

⁸ Näissä asioissa on ollut kyse lain voimaantuloon liittyvästä siirtymävaiheesta.

⁹ Mahdollista on myös, että syyttäjä nostaa pääkäsittelyssä syytteen esitutkinnassa tunnustetusta teosta ja tekee harkinnanvaraiset päätökset syyttämättäjättämisestä esitutkinnassa kiistetyistä teoista, koska syyttäjä katsoo niistä saadun riittävästi näyttöä (ROL 1:8).

2.2 Syyteneuvottelu esitutkinnan aikana (ETL 3:10a:3)

Jos syyttäjä arvioi, että tutkinnanjohtajan alennussitoumusesityksessä tarkoitetun asian käsittelyn joutuisuutta edistäisi sen ohjaaminen tunnustamisoikeudenkäyntiin, syyttäjä voi järjestää epäillyn ja hänen avustajansa kanssa syyteneuvottelun jo esitutkinnan aikana.

Esitutkinnan aikana järjestettävään syyteneuvotteluun on tarkoituksenmukaista kutsua myös tutkinnanjohtaja, koska kaikki sitoumukseen mahdollisesti tehtävät muutokset edellyttävät hänen esitystään. Neuvottelun eteneminen tuomioesitykseksi edellyttää myös, että asianomistaja on ilmoittanut esitutkinnassa, ettei hänellä ole vaatimuksia asiassa, tai suostuu asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Esitutkinnan aikana järjestettävän syyteneuvottelun tarkoituksena on nopeuttaa asian tuomioistuinkäsittelyä. Pääkäsittelyn sijasta asia tulee vireille tunnustamisoikeudenkäynnissä lyhyessä määrääjassa ja tuomio julistetaan heti käsittelyn päätteeksi.

2.3 Syyteneuvottelu esitutkinnan päätyttyä rajoittamisesityksen hyväksymisen jälkeen (ROL 1:10 ja 10a)

Syyteneuvottelu voidaan järjestää myös esitutkinnan valmistuttua asiassa, jossa tutkinnanjohtaja on antanut esityksensä ja syyttäjä on sen hyväksynyt. Tutkinnanjohtajan esitys ei esitutkinnan päätyttyä sido syyttäjän päätöksentekoa. Jos syyttäjä ja epäilty syyteneuvottelussa niin sopivat, tuomioesitys voi poiketa esitutkinnassa annetusta tunnustuksesta ja alennussitoumuksesta. Jos tunnustuksen sisältö neuvotteluissa muuttuu, se on dokumentoitava uudelleen alennussitoumukseen tai syyteneuvottelusta laadittavaan muistioon samalla tavoin kuin kuulustelukertomukselle esitutkinnassa. Syyttäjä voi tässä yhteydessä myös luopua toimenpiteistä (ROL 1:8). Neuvottelun tuloksena laadittava tuomioesitys toimitetaan käräjäoikeuteen, jossa asia käsitellään tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Pääsääntöisesti syyttäjän tulee esitutkinnan aikana yhdessä tutkinnanjohtajan kanssa päättää, minkä sisältöinen esitys epäillyn tunnustuksen perusteella on hyväksyttävissä. Vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa syyttäjän tulisi muuttaa jo hyväksymäänsä tutkinnanjohtajan esitystä. Tilanne voisi olla tällainen esimerkiksi, jos epäillyistä rikoksista saadaan esitutkinnan päätyttyä uutta selvitystä, joka edellyttää tunnustetun teon teonkuvauksen muuttamista. Epäilty saattaa haluta muuttaa kertomustaan tai uuden näytön perusteella epäilty teko tulisi arvioitavaksi lievemmän rangaistussäännöksen perusteella. Muutokset¹⁰ edellyttävät esitutkinnan päätyttyä epäillyn ja asianomistajan suostumusta ja epäillyltä uutta tunnustusta, mutta eivät tutkinnanjohtajan hyväksyntää.

¹⁰ Epäillyn suostumusta tarvitaan aina, jos tunnustetun teon kuvausta muutetaan. Asianomistajan suostumusta edellyttäneen ainoastaan olennainen muutos teonkuvauksessa. Tilanne on tällainen ainakin silloin, kun alkuperäisen tunnustetun teon oikeusvoima ei ulottuisi uuteen teonkuvaukseen.

2.4 Asianomistajan asema

Syyteneuvottelun aloittaminen edellyttää aina asianomistajan ilmoitusta siitä, ettei hänellä ole asiassa vaatimuksia taikka hänen suostumustaan asian käsittelemiseen tunnustamisoikeudenkäynnissä. Asianomistajalla on oikeus perusteitaan ilmoittamatta olla suostumatta menettelyyn.¹¹ Kun asianomistaja on suostumuksensa antanut, hän ei voi sitä peruuttaa. Asianomistaja menettää suostumuksen antaessaan myös toissijaisen syyteoikeutensa tunnustettuun tekoon. Tämän vuoksi syyttäjän on aina kerrottava asianomistajalle suostumuksen merkityksestä ja korostettava sitä, että asianomistajan toissijainen syyteoikeus palautuu vain, jos epäilty peruuttaa tunnustuksensa.

Asianomistajan suostumusta tiedusteltaessa asianomistajalle on hänen päätöksentekonsa perusteeksi esitettävä luonnos tuomioesityksestä sekä asianomistajaa mahdollisesti koskevista toimenpiteistäluopumis-päätöksistä. Asiakirjat on laadittava asianomistajan ymmärtämällä kielellä.

Asianomistaja voi syyteneuvottelussa sopia epäillyn kanssa vahingonkorvausvaatimuksestaan. Korvausvaatimuksia koskevien neuvottelujen ei tulisi kuitenkaan olla syyteneuvottelun pääasia, vaan korvausvaatimuksista asianosaiset voivat neuvotella myös syyteneuvottelun ulkopuolella. Epäillyn ja asianomistajan syyteneuvottelussa saavuttamasta vahingonkorvausta koskevasta sopimuksesta voidaan kuitenkin laatia erillinen kirjallinen asiakirja, joka on mahdollista toimittaa käräjäoikeudelle tuomioesityksen liitteenä. Asiakirjan laatiminen on asianomistajan ja epäillyn tehtävä.

Asianomistaja voi viedä sopimuksen tuomioistuimen vahvistettavaksi tai prosessata siitä vielä tunnustamisoikeudenkäynnissäkin. Vahingonkorvausvaatimus tulee kuitenkin erottaa tunnustamisoikeudenkäynnistä erilliseksi menettelyksi, jos vahingonkorvauksen käsittelemisestä voidaan jo neuvotteluvaiheessa ennakoida aiheutuvan viivästystä oikeudenkäyntiin. Asianomistajan suostumuksen saaminen menettelyyn voi kuitenkin vaikeutua, jos vahingonkorvauksia koskeva asia erotetaan erilliseksi asiaksi ja asianomistaja menettää syyttäjävetoisen prosessin edut.

2.5 Syyteneuvottelu

Syyteneuvottelun tavoitteena on tuomioesityksen laatiminen (ROL 1:10a). Syyttäjä voi omasta tai asianosaisen esityksestä ryhtyä toimenpiteisiin syyteneuvottelun järjestämiseksi (ROL 1:10) asiassa, jossa hän

¹¹ Jos suostumuksen antamisesta kieltäytyntä asianomistajaa koskeva teko on mahdollista erottaa oikeusvoima-vaikutuksen estämättä useita erillisiä tekoja käsittävästä juttukokonaisuudesta, asianomistajaa koskeva asia käsitellään tavanomaisessa pääkäsittelyssä.

28.12.2015

Dnro 26/31/14

katsoo olevan perusteita laatia tuomioesitys.¹² Neuvottelun tarkoituksena on yksimielisyyden saavuttaminen tuomioesityksestä ja asian käsittelymisestä nopeutetusti tunnustamisoikeudenkäynnissä. Tuomioesityksessä yksilöidään tunnustettu rikos ja rangaistus, jonka syyttäjä sioutuu teosta alennetulta asteikolta vaatimaan.

Syyteneuvottelun kohteena on se, millainen vaikutus tunnustuksella ja mahdollisilla toimenpiteistäluopumispäätöksillä syyttäjän käsityksen mukaan on asiassa määrättävään rangaistukseen. Käytännössä syyteneuvottelun keskeiseksi teemaksi muodostunee se, mikä on syyttäjän käsitys siitä normaalirangaistuksesta, joka teosta seuraisi ilman tunnustusta (ja toimenpiteistäluopumispäätöstä) ja millainen vaikutus tuomioesityksen sisällöllä syyttäjän käsityksen mukaan on rangaistukseen.

2.6 Neuvottelun järjestäminen (ROL 1:10a)

Ennen syyteneuvottelun järjestämistä syyttäjän on tarkoituksenmukaista tarkoin selvittää, onko asiassa edellytyksiä tuomioesityksen tekemiseksi (ROL 1:10.2). Alustavasti epäiltyä voi avustajan välityksin tiedustella, onko epäilty valmis tunnustamaan syyttäjän yksilöimän teon ja suostuuko hän asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä. Lisäksi asianomistajalta, joka on esitutkinnassa ilmoittanut, että hänellä on vaatimus asiassa tulee selvittää, suostuuko hän asian käsittelyyn sanotussa oikeudenkäynnissä. Jos kaikki asianosaiset suhtautuvat menettelyyn myönteisesti, syyttäjä voi järjestää syyteneuvottelun.

Neuvottelun voi järjestää syyttäjänvirastossa tai muussa siihen soveltuvassa paikassa. Syyttäjän on huolehdittava asianosaisten kutsumisesta tilaisuuteen, neuvottelun dokumentoinnista sekä siinä sovittujen asiakirjojen laatimisesta. Syyttäjän sihteerien osaamista on tarkoituksenmukaista käyttää neuvottelun käytännön järjestelyissä, asiakirjojen laatimisessa sekä neuvottelun kulun kirjaamisessa.

Syyteneuvotteluun kutsutaan pääsääntöisesti epäilty henkilökohtaisesti ja hänen avustajansa. Jos epäilty on vapautensa menettäneenä, syyttäjän tulee selvittää mahdollisuus järjestää neuvottelu epäillyn säilytyspaikassa tai muussa sopivassa tilassa. Jos epäilty ei ymmärrä suomea tai ruotsia, hänelle on hankittava syyttäjänviraston kustantama tulkki. Neuvottelussa laadittavat asiakirjat, erityisesti tuomioesitys, on käännettävä epäillyn ymmärtämälle kielelle.

Neuvotteluun voidaan kutsua asianomistaja tai asianomistajat avustajineen, jos syyttäjä katsoo sen olevan eduksi asian käsittelylle. Kun neuvottelussa voidaan sopia vahingonkorvauksista, tunnustamisoikeuden-

¹² Lakiin kirjaamattomana lisäedellytyksenä voitaneen pitää hallituksen esityksestä (HE 58/2013 s. 22) ilmenevää kannanottoa siitä, että syyteneuvotteluun tulisi ryhtyä vain, jos syytteen nostamisen edellytykset asiassa täyttyvät eli syytekynnyksen (todennäköiset syyt) tulisi ylittyä. Hallituksen esitys toteaa myös, että lähtökohtana harkinnassa tulisi olla se, että vapaaehtoinen ja tosiasioita vastaava tunnustus riittää syytteen nostamiseen. Se, että tunnustus vastaa tosiasioita, edellyttäneen sellaista näyttöä tunnustetusta rikoksesta, että kyseessä on käytännössä normaali syytekynnyksen ylittyminen. Myös perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että syyttäjä ei voi ryhtyä syyteneuvotteluun, ellei käytettävissä oleva näyttö syyttäjän mielestä riitä syytteen nostamiseen (PeVL 7/2014 vp s. 4/5).

käynnin järjestämiselle olisi eduksi, että korvaukset on jo neuvottelussa yksilöity ja sovittu perusteiltaan sekä määriltään. Tällöin syyttäjä voi myös vaikeuksista esittää asianomistajan vaatimukset.

Syyttäjän harkinnan mukaan neuvotteluun voi kutsua myös muita henkilöitä, kuten oikeushenkilön laillisen edustajan, jos se voi edistää neuvottelua.

Syyttäjä johtaa neuvottelussa puhetta. Häntä sitoo menettelyssä objektiivisuus- ja tasapuolisuusvelvoite, joka erityisesti ilmenee tunnustusta vastaanotettaessa ja sen sisältöä muotoiltaessa. Syyttäjän on ilmaista tilaisuudessa kaikki tiedossaan olevat syytettä vastaan ja sen puolesta puhuvat seikat sekä tehtävä selkoa asiaan liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä ja niitä koskevien näkemystensä perusteista. Lisäksi syyttäjä on kerrottava epäillylle ja asianomistajalle tuomioesityksen merkityksestä, suostumuksen ja tunnustuksen vaikutuksista ja epäillyn oikeudesta peruuttaa tunnustuksensa kaikissa prosessin vaiheissa. Epäillylle on myös ilmoitettava sellaisen asianomistajan toissijaisesta syyteoikeudesta, jota koskevasta teosta on tehty syyttämättäjättämispäätös. Nämä seikat on kirjattava neuvottelusta laadittavaan muistioon.

Liite 2 malli syyteneuvottelumuistiosta.

2.7 Epäillyn tunnustus

Syyttäjän on aina varmistuttava henkilökohtaisesti syyteneuvotteluun osallistuvan epäillyn henkilöllisyydestä. Varmistus voi perustua siihen, että syyttäjä on esitutkinnan aikana osallistunut epäillyn aikaisempaan kuulusteluun, jolloin poliisi on tarkistanut henkilöllisyyden, tai henkilöllisyydestä esittämiseen.

Ennen tunnustuksen vastaanottamista syyttäjän on kerrottava epäillylle hänen mahdollisuudestaan peruuttaa myöhemmin tunnustus ilman sen perusteiden yksilöimistä sekä peruuttamisen vaikutuksista¹³, asianomistajan suostumuksen merkityksestä menettelylle sekä vahingonkorvauksista sopimisen, eri oikeudenkäyntiin siirtämisen tai tunnustamisoikeudenkäynnissä käsittelemisen vaikutuksista.

Epäillyn on pääsääntöisesti oltava neuvottelussa henkilökohtaisesti läsnä. Videon välityksin, esimerkiksi ulkomailta, annettua tunnustusta ei kuitenkaan voida pitää täysin poissuljettuna. Syyttäjän on tuolloin tarkasti selvitettävä, millaisissa olosuhteissa epäilty tunnustuksensa antaa ja varmistuttava luotettavasti tunnustajan henkilöllisyydestä. Epäillyn ja hänen avustajansa kanssa on myös sovittava, koska ja missä epäilty allekirjoittaa tuomioesityksen. Syyttäjän on kuitenkin tavattava epäilty ainakin kerran henkilökohtaisesti ennen tunnustamisoikeudenkäyntiä.¹⁴

¹³ Tunnustuksen peruuttamisen seurauksena syyttäjä vapautuu menettelyssä antamistaan sitoumuksista, asianomistajalle palautuu hänen toissijainen syyteoikeutensa, juttu käsitellään normaalissa pääkäsitelyssä ja rangaistus mitataan normaaliasteikolta.

¹⁴ Lakivaliokunta on katsonut, että kasvokkain tapaamisen vaatimuksen on oltava ehdoton, jotta syyttäjän selontovellisuus tunnustuksen oikeellisuudesta ja vapaaehtoisuudesta täyttyy ja syyttäjä voi varmistua siitä, että epäilty ymmärtää tuomioesityksen merkityksen (LaVM 5/2014 vp s. 8/14).

Syyttäjän on neuvottelussa pystyttävä itse tekemään objektiivisesti havaittavista seikoista se johtopäätös, että epäilty antaa tunnustuksen vapaaehtoisesti ja vakaasta harkinnasta sekä ymmärtää tunnustuksen merkityksen. Syyttäjän johtopäätösten perusteiden kirjaaminen esimerkiksi neuvottelusta pidettävää asiakirjaan, on suositeltavaa. Tunnustuksen perustuminen tosiseikoille (oikeellisuus) ja sen merkityksen ymmärtäminen vähentävät riskiä siitä, että tunnustus myöhemmin peruutetaan.

Epäillyn tunnustus kirjataan tuomioesitykselle. Epäillyn tunnustuksen on kohdistuttava siihen rikokseen, josta syyttäjä on päättänyt ajaa syytettä. Tunnustuksen on katettava rikosnimike, yksilöity teko olosuhteineen ja kvalifiointiperusteineen. Ns. luurankosyyte voi informaatioarvoltaan olla siten rajallinen, että suositeltavaa on kuvata syytteessä laajemmin teko-olosuhteita niiltä osin, kuin ne vaikuttavat tunnusmerkistön täyttymiseen ja seuraamusharkintaan.

Epäilty vahvistaa tunnustuksensa allekirjoittamalla tuomioesityksen.

2.8 Hyödyntämiskielto

Syyttäjälle kuuluu myös velvollisuus informoida epäiltyä kiellosta käyttä rikosasiassa todisteena sellaisia epäillyn lausumia, jotka on annettu syyteneuvottelussa, jos tuomioesitystä ei tehdä (ROL 1:10a.6). Tunnustukseen voi liittyä myös teko-olosuhteita, teon motiivia ja seurauksia koskevia lausumia, jotka eivät sisälly itse teonkuvaukseen. Jos neuvottelun tuloksena ei tehdä tuomioesitystä, epäillyn neuvottelun yhteydessä antamia tekoa tai sen teko-olosuhteita koskevia lausumia ei saa käyttää todisteena rikosasiassa. Tällä kiellolla on haluttu turvata neuvottelujen luottamuksellisuus ja edistää tunnustamisen houkuttelevuutta.¹⁵

Liitteenä 2 malli muistiosta syyteneuvottelusta.

2.9 Syyttämättäjättämispäätös osana menettelyä

Syyteharkinnan aikana syyttäjä voi tehdä päätöksen syyttämättä jättämisestä, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta epäilty edistää niistä yhden tai useamman selvittämistä tunnustamalla ne (ROL 1:8.2). Syyttämättäjättettävien tekojen osalta säännöksen soveltaminen edellyttää, että syytekyynnys on ylittynyt (todennäköiset syyt), tunnustetut teot pääsääntöisesti syytetään eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Säännöksen soveltamisala on yleinen, toisin kuin esitutkintaa koskevan rajoittamissäännöksen (ETL 3:10a.5). Näin ollen toimenpiteistä voidaan luopua myös rikoslain 20 ja 21 luvussa tarkoitettujen tekojen osalta.

¹⁵ Ks. myös hyödyntämiskielloista Suomen rikosoikeudessa HE 46/2014 vp s. 50-52 ja 55-63 ja itsekriminointisuo-
jan suhteesta hyödyntämiskieltoihin LaVM 19/2014 vp s. 17-21.

Konkurensisiperusteesta (ROL 1:8.1) säännöksen erottaa se, että tunnustetut teot on syytettävä ja tunnustamisen on tullut edistää tekojen selvittämistä.¹⁶

Harkinnanvaraista toimenpiteistäluopumispäätöstä kirjoitettaessa on erityisesti muistettava, ettei ratkaisussa saa lukea rikosta epäillylle syyksi, koska syyttömyysolettaman kumoaminen kuuluu 1.1.2015 lukien ainoastaan tuomioistuimelle.

Syyteneuvottelun yhteydessä voi soveltaa myös muita harkinnanvaraisia syyttämättäjättämisperusteita (ROL 1:7 ja 8). Tällöin päätöksen perusteluista on ilmentävä ne seikat ja todisteet sekä näytön arviointi ja oikeudellinen päättely, joihin päätös perustuu (ROL 1:6a.2). Syyteneuvotteluun liittyvässä päätöksessä on perusteltava ne seikat, jotka ilmaisevat syytekynnyksen ylittymisen.¹⁷

Syyttäjä voi syyteneuvottelun yhteydessä myös rajata syytteen ulkopuolelle yhdeksi rikokseksi yksiköidyn teon osatekoja (ROL 1:8.2).¹⁸ Esimerkiksi useita verokausia käsittävästä törkeästä veropetoksesta voi rajata vanhimmat verovuodet pois. Joissain tapauksissa rajaaminen voinee koskea myös sellaisiin asianomistajiin kohdistuneita tekoja, joita ei ole tavoitettu, joilla ei asiassa ole vaatimuksia tai joita koskeva asia on erityisen vaikeasti selvitettävä. Esimerkiksi laajoissa tilaus- tai internetpetoksissa tämä saattaa olla välttämätöntäkin. Edellytyksenä on tällöin, että vastaajan ja asianomistajien oikeusturvaa ei menettelyllä vaaranneta.¹⁹

Toimenpiteistä luovuttaessa on aina huolehdittava siitä, että päätöksen kohteena olevaan tekoon liittyvien mahdollisten konfiskaatiovaatimusten turvaamiseksi voimassa olevat pakkokeinopäätökset kumotaan. Toimenpiteistäluopumispäätöstä harkittaessa on myös huomioitava oikeudenkäymiskaaren säännös valtion vahingonkorvausvelvollisuudesta tarpeettomasti haetuista turvaamistoimista (OK 7:11).

Syyttämättäjättämispäätöksen kohteena olevan rikoksen asianomistaja säilyttää syyteoikeutensa. Tällöin juttu tulee asianomistajan nostamana vireille normaalissa pääkäsittelyssä (ROL 1:14). Koska päätös on osa syyteneuvottelua ja yksi edellytys sille, että epäilty tunnustaa, tunnustetun rikoksen asianomistaja tuskin voi syyteoikeuttaan käyttää ilman, että epäilty peruuttaa tunnustuksensa. Käytännössä asianomistaja voi usein käyttää syyteoikeuttaan vasta, kun tunnustamisoikeudenkäynnissä annettu tuomio on lainvoimainen.

16 Koska ROL 1:8.2 säännös on yleisesti sovellettava, harkinnanvarainen toimenpiteistä luopumissäännös, syyttäjän ratkaisuun liittyvä syyteneuvottelun ulkopuolella tunnustettu teko käsitellään tavanomaisessa pääkäsittelyssä.

17 ROL 1:6a.2:ssa oleva perustelemisvelvollisuus vastaa voimassa olevaa valtakunnansyyttäjän ohjetta syyttämättäjättämispäätöksen laatimisesta ja sisällöstä (VKS 2007:4).

18 Ks. tarkemmin HE 58/2013 vp s. 21.

19 Ks. tarkemmin rajaamisen edellytyksistä KKO 2012:23.

Asianomistajan vahvan aseman vuoksi syyttäjän on huolehdittava siitä, että tieto toimenpiteistäluopumispäätöksistä toimitetaan asianomistajalle hyvissä ajoin ennen tunnustamisoikeudenkäynnin järjestämistä. Päätös on tehtävä asianomistajan ymmärtämällä kielellä.

2.10 Tuomioesitys (ROL 1:10.4)

Tuomioesitykseen merkitään syyttäjän sitoumus vaatia rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti ja syyttäjän tarkempi seuraamuskannanotto.

Tuomioesitykseen on kirjattava tarkasti myös sen teon rubriikki ja teon kuvaus, jonka epäilty on tunnustanut ja josta syyttäjä on päättänyt vaatia rangaistusta.

Myös asianomistajan suostumus menettelyyn on ilmentävä tuomioesitykseltä.

Tuomioesitys on laadittava kirjallisena ja osapuolten avustajineen (syyttäjä, epäilty, asianomistaja, avustajat) on se allekirjoitettava ja päivättävä. Esitys on laadittava noudattaen soveltuvin osin haastehakemukselta säädettyä (ROL 5:3).

Tuomioesityksestä tulee ilmetä ainakin,

- jutun asianosaiset,
- yksilöity kuvaus teosta, jota menettely koskee, tekoaika ja -paikka sekä rikosnimike ja
- rangaistusvaatimus pääsääntöisesti yksilöitynä rangaistuslajin ja määrän osalta sekä ne konkreettiset perusteet, jotka ko. asiassa vaikuttavat rangaistuksen mittaamiseen. Lisäksi esityksestä tulee ilmetä syyttäjän näkemys siitä, mikä olisi ollut ko. olosuhteissa normaalirangaistus, johon lievennetty rangaistus perustuu ja mitkä seikat asiassa tulee ottaa huomioon normaalirangaistusta arvioitaessa. Näin tuomioesitykseltä ilmenee, mistä syyteneuvottelussa on sovittu ja mihin sopiminen on perustunut. Mittaamisperusteiden yksilöinti on tärkeää myös sen vuoksi, että vastaaja voi myöhemmin tunnustamisoikeudenkäynnissä esittää uusia lieventämisperusteita, jolloin tuomioistuimen on tärkeää tietää, onko ko. perusteet jo huomioitu syyttäjän alennussitoumuksessa. Rangaistusvaatimuksen tarkka yksilöinti osoittaa myös sen, mikä on ollut syyteneuvottelun konkreettinen kohde ja miten asianosaiset, erityisesti epäilty, on tunnustuksensa perusteen ymmärtäneet,
- liitännäisvaatimukset kuten menettämisseuraamusvaatimukset ja liiketoimintakielto, sotilasarvon menettäminen ja eläintenpitokielto,
- luettelo todisteista ja niiden todistusteemoista.

Asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen voi sisällyttää tuomioesitykseen, jos epäilty ja asianomistaja ovat siitä yksimielisiä. Muutoin asianomistaja voi toimittaa korvausvaatimuksensa eri asiakirjalla tuomioistuimelle.

Tuomioesityksen kanssa kärjäoikeudelle tulee toimittaa myös asiaa koskeva esitutkinta-aineisto, johon kärjäoikeus voi halutessaan tutustua. Esitutkinta-aineistossa ovat ne todisteet, joihin syyttäjä myöhemmin tunnustamisoikeudenkäynnissä asiaesittelyssään vetoaa.

Tunnustamisoikeudenkäynnissä vastaanotettavaa todistelua ovat tunnustus ja esitutkinta-aineisto. Kunkin syyttäjänviraston tulee sopia alueellaan olevien kärjäoikeuksien kanssa siitä, miten esitutkinta-aineisto niille toimitetaan.

Syyttäjän tulee yksittäistapauksittain arvioida sitä, liittyykö hän tuomioesitykseen tai esitutkinnan aikana tehtyyn haastehakemukseen asiassa tehdyt toimenpiteistä luopumispäätökset. Hallituksen esityksen mukaan tuomioistuimen informoinnin kannalta olisi perusteltua mainita tuomioesityksessä tehdyistä syyttämättäjättämispäätöksistä.²⁰ Perustuslakivaliokunta katsoi, että rikoskokonaisuuden oikeudellisen arvioinnin ja syyteneuvottelun asianmukaisuuden varmistamiseksi on tärkeää, että tuomioesityksestä ilmenee myös juttuun mahdollisesti liittyvät syyttämättäjättämispäätökset.²¹ Lakivaliokunta puolestaan katsoi, ettei ole perusteita sallia sitä, että tunnustamisoikeudenkäynnissä ryhdyttäisiin tutkimaan tai ottamaan muuten huomioon rikoksia, joista henkilö on jätetty syyttämättä. Päätöksillä ei ole merkitystä tavallisessa rikosoikeudenkäynnissä, eikä niillä tule olla sitä tunnustamisoikeudenkäynnissäkään. Niiden huomioon ottaminen voisi käytännössä koitua vastaajan vahingoksi, sillä tämä ei välttämättä pystyisi riitauttamaan niitä tai puolustautumaan niitä vastaan. Lakivaliokunnan mukaan syyttämättäjättämispäätökset olisivat asiaan vaikuttamatonta näyttöä.²²

Valmisteluasiakirjojen lausumien ristikkäisyys korostaa syyttäjän arvioinnin tärkeyttä ja avointa perustelemista. Jos syyteneuvottelun kohteena on ollut vakava rikos, saattaa olla tarpeen liittää aineistoon myös syyttämättäjättämispäätökset. Jos toimenpiteistä luopumisen kohteena on ollut muu kuin tavanomainen rikos, esimerkiksi tekotapansa tai rangaistusarvonsa takia, myös tämä saattaisi puoltaa päätösten liittämistä tuomioesitykseen tai haastehakemukseen.

Syyttäjän tulee viipymättä tuomioesityksen allekirjoittamisen jälkeen toimittaa se kärjäoikeuden kansliaan, jossa asia tulee asiakirjan saapuessa vireille (ROL 1:10a.4).

Liitteenä 3 malli tuomioesityksestä.

20 HE 58/2013 vp s. 25.

21 PeVL 7/2014 vp s. 3/5.

22 LaVM 5/2014 vp s. 5/14.

3 Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen

Tunnustamismenettelyssä syyteoikeuden vanhentumisen katkaisemiseen sovelletaan rikoslain asianomaista säännöstä (RL 8:3). Syyteneuvottelussa tunnustetun rikoksen syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa, kun epäilty allekirjoittaa tuomioesityksen (RL 8:3a). Jos epäilty/vastaaja myöhemmin peruuttaa tunnustuksensa, syyteoikeuden vanhentuminen ei ole katkennut. Sama vaikutus on asian sillensä jättämisellä tunnustamisoikeudenkäynnissä. Mikäli syyteoikeuden vanhentumisajan päättymiseen on lyhyt aika, syyteoikeuden vanhentumisen voi estää toimittamalla asiaa koskevan haastehakemuksen tuomioistuimelle vain tässä tarkoituksessa.

4 Syytteen vireilläolo (ROL 1:10a.5)

Syyteneuvotteluun on mahdollista ryhtyä myös silloin, kun syyttäjä on jo samassa asiassa nostanut syytteen eli toimittanut haastehakemuksen kärjäoikeuteen, mutta asiassa ei vielä ole aloitettu pääkäsittelyä. Tällöin syyttäjän tulee viipymättä ilmoittaa asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle syyteneuvottelun aloittamisesta ja pyydettyä syytteen käsittelyn keskeyttämistä. Tuomioesityksen kohteena olevaa asiaa haastehakemuksella vireille pannussa menettelyssä käsittelevälle tuomioistuimelle on myös toimitettava tuomioesitys, kun se on allekirjoitettu, ja pyydettyä haastehakemuksella vireille pannun asian käsittelyn lopettamista, ellei sen jatkaminen ole tarpeen esimerkiksi syyteoikeuden varmistamiseksi.

Jos tunnustamisoikeudenkäynti myöhemmin jätetään sillensä, syyttäjän on ilmoitettava haastehakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle, jatkaako hän syytteen ajamista normaalissa pääkäsittelyssä vai pyytääkö edelleen käsittelyn keskeytettynä pitämistä esimerkiksi uutta syyteneuvottelua varten.

Vastaavasti on meneteltävä, jos tuomioesitys ei koske laajan rikoskokonaisuuden kaikkia epäiltyjä/vastaajia ja syyttäjä haluaa tuomioesityksen mukaisen asian tunnustamisoikeudenkäynnin järjestettäväksi samassa yhteydessä muita vastaajia koskevan pääkäsittelyn kanssa. Tunnustamisoikeudenkäynnin aloittamiselle asetetut määräajat voivat kuitenkin käytännössä usein estää juttujen yhdessä käsittelemisen.

Edellytyksenä on edelleen, että tunnustamisoikeudenkäynnin järjestämisestä saadaan prosessiekonomista etua, vaikka siihen ryhdytään vasta hieman ennen jo määrättyä tai määrättävää pääkäsittelyä. Pääkäsittelypäivien lukumäärän ja tarpeen esittää näyttöä tulisi olennaisesti vähentyä. Tyyppitapaus voisi olla tilanne, jossa vain osa saman asian vastaajista on tunnustanut ja asiakokonaisuuden käsitteleminen kaikkien vastaajien osalta samassa oikeudenkäynnissä on tarkoituksenmukaista erityisesti näytön esittämisen näkökulmasta. Näytön laatu voi menettelyn seurauksena myös parantua, jos syytteessä tarkoitettun teon tunnustaminen edesauttaa syytteen ajamista muita vastaajia vastaan. Tällaisessa tilanteessa ei ole kyse ns. kruununtodistajan käyttämi-

sestä eikä se aiheuta perus- tai ihmisoikeusongelmia. Vastaajalla on itsenäinen oikeus tunnustaa tekemänsä rikos pääkäsittelyssä tai tunnustamisoikeudenkäynnissä, vaikka tunnustus kattaisikin teonkuvauksen osalta myös kanssavastaajien menettelyn. Kanssavastaajat eivät saa luottamuksensuojaa sitä vastaan, että joku samaan tekoon osallisista teon tunnustaa. Rikoksen tekemiseen liittyy aina riskinotto siitä, että oma menettely paljastuu toisen osallisen tai ulkopuolisen toiminnan tuloksena.

Tuomioistuimelle, jossa sama asia on keskeytettynä, tulee myös aina ilmoittaa, kun tunnustamisoikeudenkäynnissä on annettu tuomio, viimeistään sen tultua lainvoimaiseksi.

5 Tunnustamisoikeudenkäynti (ROL 5b luku)

5.1 Määräaika ja paikallaolo

Tunnustamisoikeudenkäynnissä tuomioesitys käsitellään pääkäsittelyä toimittamatta nopeutetussa järjestyksessä. Tuomioesityksen saavuttua käräjäoikeuden kansliaan, tunnustamisoikeudenkäynti on pidettävä 30 päivän kuluessa asian vireilletulosta. Jos tunnustamisoikeudenkäynti joudutaan peruuttamaan, se on pidettävä 30 päivän kuluessa päivästä, jona se alunperin piti järjestää. Tätä määräaika voidaan myös pidentää (ROL 5b:2.1).

Tunnustamisoikeudenkäynnissä on syyttäjän ja vastaajan avustajineen oltava henkilökohtaisesti paikalla. Vastaajan paikallaolo on välttämätöntä, koska tuomioistuimen tulee vakuuttautua tunnustuksen oikeellisuudesta ja vapaaehtoisuudesta sekä siitä, että vastaaja on ymmärtänyt menettelyn vaikutukset.

Tuomioistuimen on varattava asianomistajalle tilaisuus olla läsnä tunnustamisoikeudenkäynnissä, jos asianomistajalla on vahingonkorvausvaatimus, jota syyttäjä ei aja.

Tunnustamisoikeudenkäynti saatetaan joutua peruuttamaan, jos vastaaja ei saavu henkilökohtaisesti käsittelyyn. Kun poisjääminen johtuu muusta syystä kuin laillisesta esteestä, asiassa on ryhdyttävä normaalisiin pääkäsittelyn turvaamistoimenpiteisiin. Vastaaja on vaadittava noudettavaksi, hänet on etsintäkuulutettava ja tarvittaessa etsintäkuulutus on laajennettava kansainväliseksi.

Jos vastaaja on etsintäkuulutettu tunnustamisoikeudenkäynnissä käsiteltävän asian perusteella, syyttäjän tulee olosuhteiden perusteella arvioida eri vaihtoehtoja, jotka mahdollistaisivat vastaajan vapaaehtoisen saapumisen tunnustamisoikeudenkäyntiin. Etsintäkuulutuksen peruuttamisen osalta on noudatettava erityistä varovaisuutta, koska saman teon perusteella voi olla vaikeaa hakea uudelleen tuomioistuimelta vastaajan vangitsemista.

5.2 Asianomistajan korvausvaatimukset

Syyttäjän on myös syyteneuvotteluun liittyvässä pääkäsittelyssä tai tunnustamisoikeudenkäynnissä ajettava asianomistajan korvausvaatimusta, jos se voi tapahtua ilman olennaista haittaa eikä vaatimus ole ilmeisen perusteeton (ROL 3:9). Lähtökohtaisesti asianomistajan korvausvaatimusta ei tunnustamisoikeudenkäynnissä tulisi ajaa, jos se vaatii todistelua, koska tunnustamisoikeudenkäynnissä ei esitetä näyttöä tunnustetusta rikoksesta. Tämän vuoksi asianomistajan on halutessaan itse esitettävä vahingonkorvausvaatimuksen tueksi tarvittava näyttö.

Mahdollista on myös erottaa vahingonkorvaus käsiteltäväksi erillisessä oikeudenkäynnissä. Tällöin asianomistaja menettää tunnustamisesta saatavan käsittelyn nopeutumisedun.

5.3 Menettely tunnustamisoikeudenkäynnissä (ROL 5b:3)

Tunnustamisoikeudenkäynnissä noudatettavasta järjestyksestä säädetään laissa erikseen. Syyttäjä tekee aluksi selkoa tuomioesityksestä eli kertoo, mistä teosta hän vaatii rangaistus ja perusteet vaatimukselleen sekä selvittää rangaistuksen määräämiseen vaikuttavat seikat. Koska asian on lähtökohtaisesti oltava oikeudellisesti selkeä, erityistä juridista argumentaatiota syytteen ei tulisi tuekseen kaivata. Tuomioistuimelle tulee kuitenkin selkeästi kertoa, mitä vastaaja on konkreettisesti tehnyt ja miksi teko on rikosoikeudellisesti luonnehdittava syytteestä ilmenevän nimikkeen mukaiseksi rikokseksi. Näytön osalta on riittävää, että syyttäjä viittaa tunnustukseen ja tuomioistuimelle toimitetusta esitutkinta-aineistosta ilmenevään näyttöön todistusteeman tarkkuudella. Tuomioistuimen vaatimuksesta syyttäjän on kuitenkin esiteltävä kirjallinen näyttönsä tarpeellisessa määrin. Syyttäjä voi myös esitellä asian ratkaisemisen kannalta olennaisen kertomuksen sisällön ja käydä tarvittaessa läpi sen tärkeimmät kohdat.²³ Henkilötodistelua tunnustamisoikeudenkäynnissä ei kuitenkaan oteta vastaan vastaajan ja asianomistajan henkilökohtaista kuulemista lukuunottamatta.

Tuomari varmistaa kyselemällä vastaajalta hänen suostumuksensa menettelyyn, ymmärryksen käsittelyn merkityksestä sekä tunnustuksen oikeellisuuden ja vapaaehtoisuuden.

Vastaajan avustaja lausuu erikseen tuomioesityksestä ja esitutkinta-aineistosta. Tuomioesitykseen on suositeltavaa sisällyttää rangaistuksen määräämiselle olennaiset tiedot teko-olosuhteista, jolloin tunnustamisoikeudenkäynnissä niistä ei enää pääsääntöisesti tarvitse erikseen keskustella. Jos syyttäjä on mitannut vaatimukseensa valmiiksi alennetulta asteikolta rangaistusesityksensä ja ilmaissut käsityksensä normaalirangaistuksen konkreettisesta määrästä, avustajan tehtävänä on lähinnä vahvistaa päämiehensä tunnustuksen sisältö ja vapaaehtoisuus.

Asianomistajalla on menettelyssä mahdollisuus lausua tuomioesityksestä ja esittää halutessaan vahingonkorvausvaatimuksensa ja näyttöä

niiden tueksi kuten edellä jo on todettu. Asianomistajalla ja vastaajalla on myös mahdollisuus pyytää tuomioistuinta vahvistamaan vahingonkorvausten osalta sovinto (OK 20 luku).

Tämän jälkeen käsitellään tekoon mahdollisesti liittyvät muut vaatimukset kuten menettämisseuraamukset, liiketoimintakielto, eläintenpitokielto ja ennallistamismääräys. Jos näiden vaatimusten perusteet on kiistetty eikä tunnustus kata niitä, syyttäjän on esitettävä vaatimustensa tueksi selvitystä, joka pääsääntöisesti ilmenee tuomioistuimelle toimitetusta esitutkinta-aineistosta. Myös henkilötodistelu on mahdollista liitännäisvaatimusten näyttämiseksi. Jos vaatimusten käsittely vaatii runsaasti aikaa, syyttäjän olisi ollut hyvä ennakoida se ja viedä asia pääkäsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnin sijasta.

Jos tuomioistuin katsoo, että tuomioesitystä tulisi tarkistaa esimerkiksi rikosnimikkeen, teon konkretisoinnin tai tunnusmerkistötekijöiden tarkemman yksilöinnin osalta, se voi ohjata asianosaiset tekemään esitykseen tarkistuksia. Asianosaiset voivat esimerkiksi pidettävän tauon aikana neuvotella muutoksista ja tuoda ne sen jälkeen yhdessä tuomioistuimen hyväksyttäväksi.

Lopuksi kaikki asianosaiset esittävät loppulausuntonsa, jonka sisällön tulisi keskittyä prosessin pääasiallisena kohteena olevaan rangaistuksen mittaamiseen ja sen perusteisiin.

5.4 Tuomio (ROL 5b:4)

Tuomioistuin voi tunnustamisoikeudenkäynnin päätteeksi antaa tuomioesityksen mukaisen tuomion tai jättää asian sillensä. Jos kaikki tuomioesityksen hyväksymiselle asetettavat edellytykset täyttyvät eikä esityksen hyväksymiselle ole muutoin estettä, tuomion sisällön tulee vastata tuomioesitystä. Jos edellytykset eivät tuomioistuimen arvion mukaan täyty, asia jätetään sillensä (ROL 5b:5.1).

Jos asia jätetään sillensä vastaajan lausumia, jotka on annettu tunnustamisoikeudenkäynnissä tai syyteneuvottelussa, ei saa käyttää todistena rikosasiassa (ROL 5b:5.2).

6 Muutoksenhaku

Käräjäoikeuden tunnustamisoikeudenkäynnissä antamasta tuomiosta voi valittaa hovioikeuteen. Menettelyn tarkoitus huomioon ottaen valituksen tulisi koskea rangaistuksen mittaamista.

Muutoksenhaussa noudatetaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä ilman erityisiä määräaikoja tai prosessisääntöjä.

28.12.2015

Dnro 26/31/14

7 Toimenpiteistä luopumisen ja alennussitoumuksen peruuttaminen

7.1 Lainsäädännöllinen perusta

Esitutkintalain (ETL 3:10a.4) mukaan päätös jättää esitutkinta toimittamatta tai lopettaa se ja syyttäjän sitoumus vaatia lievempää rangaistusta saadaan peruuttaa vain, jos tunnustus peruutetaan taikka asiassa ilmenneen uuden selvityksen mukaan päätös tai sitoumus on perustunut olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (ROL 1:11.2) säädetään, että jos syyttäjä on tehnyt syyteneuvotteluun liittyvän syyttämättä jättämispäätöksen (ROL 1:8.2), hän saa peruuttaa päätöksensä vain, jos epäilty/vastaaja peruuttaa antamansa tunnustuksen tai suostumuksensa taikka jos asiassa ilmenneen uuden selvityksen mukaan päätös on perustunut olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin.

Valtakunnansyyttäjällä on lisäksi (ROL 1:11.3) oikeus ottaa asia uudelleen ratkaistavaksi siten kuin siitä erikseen säädetään syyttäjälaitoksesta annetussa laissa (SyyttäjälaitosL 2:10.2). Syyteneuvotteluun liittyvistä syyttäjän ratkaisuksista voi näin ollen kannella Valtakunnansyyttäjänvirastoon tai ne voidaan omasta aloitteesta ottaa sinne uudelleen ratkaistavaksi. Valtakunnansyyttäjällä on tällöin mahdollisuus estää syyteneuvottelujärjestelmän käyttäminen yksittäisessä asiassa tai määrätä sitä siinä käytettäväksi taikka muuttaa syyttäjän menettelyn aikana tekemien ratkaisujen sisältöä.

7.2 Tunnustuksen peruuttaminen

Syyteneuvottelujärjestelmään sisältyvä epäillyn/vastaajan rajoittamaton oikeus peruuttaa menettelyyn antamansa suostumus ja/tai tunnustus korostaa tunnustuksen antamisen vapaaehtoisuutta. Samalla tämä oikeus saattaa rajoittaa järjestelmän käyttöalaa, kun syyttäjän on varauduttava hankkimaan tunnustetusta rikoksesta tuomitsemiseen riittävä näyttö sen varalta, että tunnustus myöhemmin peruutetaan.

Syyttäjän käytännön mahdollisuudet tehokkaasti peruuttaa syyteneuvottelujärjestelmässä tekemänsä päätökset on riippuvainen siitä, missä prosessin vaiheessa tunnustuksen peruuttaminen tehdään. Jos epäilty peruuttaa suostumuksensa tai tunnustuksensa tunnustamisoikeudenkäynnissä, tuomioistuimien ei anna tuomioesityksen mukaista tuomiota ja asia jää sillensä. Tällöin syyttäjä ja epäilty vapautuvat tuomioesityksen noudattamisesta ja asian käsittelyn jatkaminen jää heidän harkittavakseen. Syyttäjä voi asian sillensä jättämisen jälkeen nostaa syytteen tuomioesityksessä tarkoitetusta rikoksesta, esitutkinnan rajoittamispäätöksessä tarkoitetusta epäilystä rikoksesta, josta on riittävä näyttö, ja syyttämättä jättämispäätöksessä tarkoitetusta epäilystä rikoksesta.

Vastaajalla on rajoittamaton oikeus peruuttaa myös esitutkinnassa antamansa tunnustus, jonka perusteella syyttäjä on pannut asian vireille tavanomaisessa rikosasian oikeudenkäynnissä. Pääkäsittelyssä peruu-

tetun tunnustuksen jälkeen syyttäjä voi peruuttaa alennussitoumuksensa ja jatkaa nostetun syytteen ajamista sekä jos se on tarpeen, tarkistaa jo nostettua syytettä. Vastaajan tunnustuksen peruuttaminen saattaisi olla myös peruste pyytää tuomioistuimelta kannanottoa siitä, voisiko syyttäjä laajentaa syytettään koskemaan myös teot, joista tunnustamismenettelyn yhteydessä on tehty esitutinnan rajoittamispäätökset, jos näyttö niissä on riittävä (ROL 5:17.1).

Jos tunnustuksen peruuttaminen edellyttää asian palauttamista esitutkintaan lisänäytön hankkimiseksi, syyttäjällä on yksittäistapauksen erityispiirteistä riippuen erilaisia mahdollisuuksia toimia. Syyttäjä voi esimerkiksi pyytää pääkäsittelyä keskeytettäväksi tai asian jättämistä sillessä. Näissä tilanteissa on aina otettava huomioon mahdolliset toimenpiteiden oikeusvoimavaikutukset ja syyteoikeuden vanhentumisai-ka.

Vastaaja voi peruuttaa tunnustuksensa myös valituksessaan hovioikeuteen, hovioikeuden käsittelyssä tai valituslupahakemuksessaan ja vaatia tuomion kumoamista esittämättä suhtautumisensa muutokselle mitään perustetta. Tähän syyttäjän tulee edellä kerrotuin tavoin varautua jo syyteneuvottelumenettelyyn ryhtymistä harkitessaan.

7.3 Olennaisesti puutteelliset tai virheelliset tiedot

Syyttäjä voi peruuttaa tuomioesityksensä ja toimenpiteistäluopumispäätöksensä myös, kun ne ovat perustuneet olennaisesti puutteellisiin tai virheellisiin tietoihin. Hallituksen esityksen mukaan tämä mahdollisuus vastaa niitä yleisiä edellytyksiä, joiden perusteella syyttäjä voi muutoinkin peruuttaa päätöksensä.²⁴

Tällaista uutta selvitystä voisi olla sellaisten tosiseikkojen salaaminen syyttäjältä, joiden olemassaolo olisi alun perin estänyt tai tehnyt ainakin hyvin epätodennäköiseksi sen, että syyttäjä ryhtyy syyteneuvottelumenettelyyn tai luopuu syytteen ajamisesta. Syyttäjän päätös on voinut esimerkiksi perustua epäillyn antamiin tai välillisesti toimittamiin virheellisiin tai harhaanjohtaviin tietoihin. Tosiasioissa on voinut olla syyttäjälle ennakoimattomia puutteita ja virheitä liittyen epäillyn rikosrekisteritietoihin ulkomailla tai epäillyn teon teko-olosuhteisiin. Myös asianomistaja on voinut erehtyä teon luonteesta tai vahingon määrästä. Puutteiden ja virheiden on kuitenkin oltava olennaisia suhteutettuna epäiltyyn tekoon ja sen seurauksiin.

8 Oikeusvoimavaikutus

Oikeusvoiman negatiivinen vaikutus merkitsee sitä, että lainvoimaisella tuomiolla ratkaistua asiaa ei oteta uudelleen tutkittavaksi. Suomessa on vakiintuneesti katsottu, että syyttämättäjättämispäätökset ja esitutinnan rajoittamispäätökset eivät saa oikeusvoimaa. Päätöksen tehnyt syyttäjä voi kuitenkin nostaa syytteen toimenpiteistäluopumispäätöksen kohteena olleessa asiassa, jos siinä on saatu uutta selvitystä (ROL

1:11). Esitutinnan rajoittamisen kohteena olleen rikoksen tutkintaa taas voidaan jatkaa, jos asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi siihen on perusteltua syytä (ETL 3:10.3). Nämä rajoitukset eivät kuitenkaan koske valtakunnansyyttäjää. Valtakunnansyyttäjä voi määrätä syytteen nostettavaksi niin kauan kuin syyteoikeus ei ole vanhentunut. Vastaavat säännökset sisältyvät syyteneuvottelua koskevaan lainsäädäntöön, kuten edellä on esitetty.

Syyttäjän päätösten peruuttamismahdollisuus koskee uusien säännösten mukaan itsenäisesti tuomioesitystä ja toimenpiteistäluopumissäännöksiä. Koska nämä päätökset koskevat pääsääntöisesti eri historiallisia tapahtumia, ne eivät vakiintuneen tulkinnan mukaan yleensä ole samassa oikeusvoimapiirissä. Huomattava on myös se, etteivät yhdeksi teoksi yksiköidyn tekokokonaisuuden kaikki osateot ole välttämättä samassa oikeusvoimapiirissä.

Syyteneuvottelujärjestelmään liittyvien tuomioesityksen ja toimenpiteistäluopumispäätösten osalta ei ole perusteita poiketa oikeusvoiman valitsevasta tulkinnasta.

Ohjaus- ja kehittämissyksikön päällikkö,
valtionsyyttäjä

Ritva Sahavirta

Liitteet

Malli päätöksestä esitutinnan rajoittamisesta ja sitoumuksesta lievemmän rangaistuksen vaatimisesta
Malli muistiosta syyteneuvottelusta
Malli tuomioesityksestä

SYYTTÄJÄNVIRASTO

PÄÄTÖS

**Esitutinnan rajoittamisesta ja sitoumus
lievemmän rangaistuksen vaatimisesta**

Pvm

Asianro

Rikoksesta epäilty

Asianomistaja

Epäillyt rikokset

Rajoittamispäätöksessä tarkoitettu epäilty rikos:

1. Rubriikki, teko aika ja -paikka sekä lyhyt kuvaus tunnusmerkistön mukaisesta teosta.

Alennussitoumuksessa tarkoitettu tunnustettu rikos:

2. Rubriikki, teko aika ja -paikka sekä lyhyt kuvaus tunnusmerkistön mukaisesta teosta.

Syyttäjän päätös ja sitoumus

1. Määrään, että esitutkintaa lopetetaan yllä mainitun epäillyn rikoksen 1 osalta.
2. Sitoudun vaatimaan rangaistusta rikoslain 6 luvun 8a §:ssä tarkoitettua lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti epäillystä rikoksesta 2 seuraavasti:

Sitoumuksessa syyttäjä arvioi tunnustetun rikoksen rangaistuksen ilman tunnustusta ja tunnustuksen johdosta alennettuna. Jos tunnustettuja rikoksia on useita syyttäjän tulee myös arvioida yhteinen rangaistus ilman tunnustusta ja tunnustuksen johdosta alennettuna. Arvioissa on lisäksi otettava huomioon kaikki tunnustettuun tekoon sovellettavat muut kuin esitutkintalain 3 luvun 10a §:n 2 momentissa tarkoitettua lieventämisperusteet. Rangaistuksen mittaamiseen vaikuttavat teon konkreettiset olosuhteet on myös kuvattava tarpeellisin osin.

Perustelut

Tutkinnanjohtaja on esittänyt, että esitutkinta asiassa lopetetaan rikoksesta 1.

Todetaan lyhyesti perustelut rajoittamispäätökselle.

1. Olen ennen esitutkinnassa annettua tunnustusta tutustunut kertyneeseen esitutkinta-aineistoon ja arvioinut, että asiassa on todennäköiset syyt epäillä X:n syyllistyneen kohdassa 2 kuvattuun tekoon.
2. Tutkinnanjohtaja on esityksessään kuvannut asian laatua ja erityisesti niitä kustannuksia ja sitä aikaa, joita esitutkinnan suorittaminen vaatisi seuraavasti X.

Esitutkinnan ja syyteharkinnan suorittaminen sekä pääkäsittelyn järjestäminen vaatisivat syyttäjän arvion mukaan X päivää/viikkoa/kuukautta.

3. Syytekohtassa 1 ja/tai 2 tarkoitetuissa teoissa asianomistaja on esittänyt (konkretisoituja) vaatimuksia. Asiassa (konkretisoitu) tärkeä yleinen etua saattaisi vaatia syytteen nostamista teosta 1 ja rangaistuksen mittaamista normaalilta asteikolta teosta 2.

Olen harkinnassani kuitenkin päätenyt siihen, että esitutkintalain 3 luvun 10a §:ssä tarkoitetussa menettelyssä saatavat kohdassa 2 mainitut prosessiekonomiset edut ovat painoarvoltaan merkittävämmät kuin asiaan liittyvät tärkeä yleinen tai yksityinen etu/ asiaan ei liity tärkeää yleistä tai yksityistä etua.

Nämä seikat huomioiden, kun rikoksesta epäillyn tunnustamisella on saavutettavissa merkittävät prosessiekonomiset säästöt, tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei harkintani mukaan vaadi esitutkinnan toimittamista kaikkien epäiltyjen rikosten osalta ja samasta syystä myös alennussitoumuksen antaminen on perusteltua.

Lainkohdat

Esitutkintalaki 3 luku 10a § 1 ja 2 momentit

Allekirjoitus

Kihlakunnansyyttäjä

Jakelu

Rikoksesta epäilty ja hänen avustajansa
Asianomistaja
Poliisi

SYYTTÄJÄNVIRASTO

MUISTIO
syyteneuvottelusta
Pvm

Asianro

Neuvottelu tuomioesityksen tekemiseksi

Aika:

Paikka:

Asia: Tuomioesityksen tekeminen X rikosta koskevassa asiassa (asia R)

Läsnä: - kihlakunnansyyttäjä
- epäilty
- epäillyn asiamies
- asianomistaja**1 Neuvottelun edellytykset (ROL 1:10)**

Syyttäjä oli kutsunut asianosaiset neuvotteluun, koska asiaa R saattaisi olla perusteltua käsitellä ROL 5b luvun mukaisessa tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Syyttäjä arvioi asian syyteharkinnan ja käsittelyn tuomioistuimessa kestävän ilman syyteneuvottelua xx päivää/viikkoa/kuukautta. Menettelyyn ryhtymisellä on siten saatavissa lain tarkoittamaa prosessiekonomista hyötyä.

Kuvaus neuvottelun kohteena olevasta lain soveltamisalaan kuuluvasta epäillystä teosta tai tekokokonaisuudesta.

Syyteneuvottelun edellytykset täyttyvät asiassa, koska

- siinä on kyse tavanomaista laajemmasta rikosasiasta,
- asiaan ei syyttäjän käsityksen mukaan liity mitään sellaisia tulkinnanvaraisia oikeuskysymyksiä, mitkä estäisivät asian käsittelyn tunnustamisoikeudenkäynnissä,
- tuomioesityksen tekeminen on perusteltua huomioiden asian laatu, esitettävät vaatimukset ja rikokseen liittyvät osallisuuskysymykset.

Syyttäjä on ennen neuvottelua keskustellut mahdollisuudesta tuomioesityksen tekemiseen ja mahdollisesta tuomioesityksen sisällöstä erikseen asianomistajan edustajan ja vastaajan avustajan kanssa.

Syyttäjä on ennen neuvottelua lähettänyt luonnoksen tuomioesityksestä asianomistajalle ja vastaajien asiamiehelle.

2 Asianosaisten käytössä ollut aineisto

Todettiin, että kaikilla asianosaisilla on tuomioesityksen tekemisestä harkitessaan ollut käytössään seuraavat asiakirjat:

- Esitutkintapöytäkirja
- Asianomistajan kirjalliset vaatimukset
- Muut asiakirjat

3 Asianosaisten oikeudet

Syyttäjä totesi tuomioesityksen merkityksestä ja siihen liittyvistä asianosaisten oikeuksista:

Syyttömyysolettama

Epäillylle on kerrottu, että häntä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on oikeudenkäynnissä näytetty toteen. Näin ollen epäillyllä on oikeus myös syyteneuvottelussa olla myötävaikuttamatta oman syyllisyytensä selvittämiseen eikä hänellä ole velvollisuutta pysyä totuudessa.

Oikeus avustajaan (ROL 1:10a.2)

Vastaajilla on oikeus saada syyteneuvottelua varten avustaja.

Tunnustaminen ja suostumus (ROL 1:10.2)

Syyteneuvottelussa voidaan tehdä tuomioesitys, jos epäilty vapaaehtoisesti ja tosiasioita vastaavasti tunnustaa syyllistyneensä tuomioesityksessä kuvattuun rikokseen sekä suostuu asian käsittelemiseen tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Tuomioesityksen tekeminen edellyttää, että asianomistaja on ilmoittanut esitutkinnassa, ettei hänellä ole vaatimuksia asiassa, tai vaatimuksia esittävä asianomistaja suostuu asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä. Jos asianomistaja suostuu asian käsittelemiseen tunnustamisoikeudenkäynnissä, hän menettää toissijaisen syyteoikeutensa.

Syyteneuvottelun kohde (ROL 1:10.3)

Syyteneuvottelun kohteena voi olla vain vastaajalle tuomittavan rangaistuksen määrä. Tunnustuksen johdosta vastaaja saa lievennyksen rangaistukseen ja asia käsitellään joutuisasti. Syyttäjä voi lisäksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 8 §:n 2 momentin nojalla vastaajan tunnustuksen johdosta jättää syytteen nostamatta osalta epäillyistä rikoksista.

Suostumuksen peruuttamisoikeus

Epäillyllä/vastaajalla on rikosprosessin kaikissa vaiheissa mahdollisuus peruuttaa tunnustuksensa ja suostumuksensa. Käräjäoikeus jättää

asian tällöin sillensä. Jos tunnustus peruutetaan hovioikeudessa, syyttäjä voi tehdä vastavalituksen ja vaatia rangaistusta normaalin asteikon mukaisesti. Syyttäjä voi tällöin myös harkita toimenpiteistäluopumis päätösten peruuttamista.

Jos tunnustus peruutetaan, syyttäjä voi peruuttaa syyttämättäjättämispäätöksensä ja nostaa syytteen tavanomaisessa oikeudenkäynnissä.

Asianomistaja ei voi peruuttaa suostumustaan. Syyteoikeus palautuu kuitenkin asianomistajalle, jos epäilty/vastaaaja peruuttaa tunnustuksensa tai tuomioistuin jättää asian sillensä.

Syyttäjän peruuttamisoikeus (ROL 1:11.2)

Syyttäjä voi peruuttaa tuomioesityksen ja syyttämättäjättämispäätöksen, jos päätös on perustunut olennaisesti puutteelliseen tai virheelliseen tietoihin, taikka jos epäilty/vastaaaja peruuttaa tunnustuksen tai suostumuksen.

Ylemmällä syyttäjällä on aina oikeus ottaa asia uudelleen ratkaistavakseen.

Tunnustamisoikeudenkäynnistä (ROL 5b luku)

Tunnustamisoikeudenkäynnissä asia käsitellään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5b luvussa säädetyssä järjestyksessä.

Vastaaajan tulee olla läsnä tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Tuomioesityksessä syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta rikoslain 6 luvun 8a §:ssä tarkoitetun lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti. Tuomioistuin ei ole sidottu syyttäjän esittämään rangaistusvaatimukseen, mutta on velvollinen soveltamaan rikoslain 6 luvun 8a §:ssä säädettyä lieventämisperustetta.

Asianomistajalla on oikeus esittää rikokseen perustuva vahingonkorvausvaatimus, joka voidaan käsitellä tunnustamisoikeudenkäynnissä.

Tuomioistuin voi antaa tuomioesityksen mukaisen tuomion tai jättää asian sillensä.

Tunnustamisoikeudenkäynnissä annetusta tuomiosta on muutoksenhakuoikeus.

Hyödyntämiskiello (ROL 1:10a.6 ja 5b:5.2)

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10a §:n 6 momentissa säädetään, että jos tuomioesitystä ei tehdä, vastaajan lausumia, jotka on annettu syyteneuvottelun yhteydessä, ei saa käyttää todisteena rikosasiassa. Vastaavasti 5b luvun 5 §:n mukaan, jos asia jätetään sillensä tunnustamisoikeudenkäynnissä, vastaajan lausumia, jotka on annettu syyteneuvottelussa tai tunnustamisoikeudenkäynnissä, ei saa käyttää todisteena rikosasiassa.

Julkisuudesta

Yleisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 6 luvun 24 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan esitutkinta-aineisto sekä syyteneuvottelun jär-

jestämiseen ja tuomioesityksen laatimiseen liittyvät asiakirjat ovat salassa pidettäviä, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa.

4 Asianosaisten suostumukset

Todetaan asianosaisten antamat suostumukset menettelyyn.

5 Tuomioesityksen sisältö

Syyttäjä selostaa tuomioesityksen sisällön. Syyttäjä toteaa teonkuvauksen ja esittelee sitä tukevan pääasiallisen näytön. Syyttäjä esittää alennussitoumuksensa mittaamisperusteineen.

Todetaan syyttäjän toimenpiteistäluopumispäätökset perusteineen.

Todetaan asianosaisten avustajineen tutustuneen kaikkeen käsillä olevaan aineistoon.

6 Epäillyn tunnustus

Epäillyn tunnustuksen sisältö todetaan kirjatun tuomioesitykselle tunnustuksen mukaisesti.

Todetaan epäillyn tunnustaneen syyteneuvottelussa tosiasioiden mukaisesti ja vapaaehtoisesti tuomioesityksellä yksilöidyn teon. Tarvittaessa muistioon voidaan kirjata tunnustamisolosuhteisiin, tunnustuksen sisältöön ja perusteisiin liittyviä seikkoja, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa myöhemmin tunnustuksen luotettavuutta.

7 Tuomioesityksen tekeminen

Todetaan kaikkien asianosaisten hyväksyneen ja allekirjoittaneen tuomioesityksen.

Neuvottelu todettiin päättyneeksi klo

Muistioon on kirjattu oikein neuvottelujen sisältö:

Aika ja paikka

Allekirjoitukset

Epäilty
Epäillyn avustaja
Asianomistaja
Muu neuvotteluun osallistunut
Kihlakunnansyyttäjä

Liitteet

Tuomioesitys
Toimenpiteistäluopumispäätös

SYYTTÄJÄNVIRASTO

TUOMIOESITYS

Pvm

Asianro
R

Käräjäoikeus

Syyttäjä

kihlakunnansyyttäjä

Vastaajat

Syytekohtat

Asianomistajat

SYYTE

Vaadin vastaajalle rangaistusta seuraavasta rikoksesta:

Teonkuvaus

Teonkuvaus (tunnusmerkistön mukaisen teon kuvaus, tekoaika ja -paikka, rikosnimike), jonka vastaaja on tunnustanut ja jota koskevaan tunnustamismenettelyyn asianomistaja on suostunut. Tuomioesityksen allekirjoittamisen jälkeen teonkuvauksen muuttaminen edellyttää kaikkien asianosaisten suostumusta tai tunnustuksen peruuttamista.

Todistelu kaikkien syytekohtein osalta

Vastaajan tunnustus, johon tuomioesitys perustuu.

Tärkeimmät todisteet todistusteemoittain, joihin syyttäjä asiaesittelyssä tulee vetoamaan.

TUOMIOESITYKSEN EDELLYTYKSET

Vastaaja on tunnustanut teonkuvauksesta ilmenevän rikoksen ja suostunut asian käsittelyyn oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 b luvussa tarkoitetussa oikeudenkäynnissä (ROL 1:10.2.1).

Syyttäjä ja vastaaja ovat yhtä mieltä edellä kuvatusta syyksiluettavasta rikoksesta (ROL 1:10.2.2).

Asianomistaja on suostunut asian käsittelyyn oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5b luvussa tarkoitetussa oikeudenkäynnissä (ROL 1:10.2.3).

Asianomistajana esitutkinnassa kuullulla ei ole ollut asiassa vaatimuksia eikä hänen suostumus ole siten tarpeen (ROL 1:10.2.3).

SYYTTÄJÄN MUUT VAATIMUKSET

Liiketoimintakielto

Menettämisseuraamus

SYYTTÄJÄN RANGAISTUSVAATIMUS / Alennussitoumus

Tuomioesitykseltä tulee selkeästi ilmetä, millainen vaikutus tunnustuksella on teosta muutoin mitattavaksi tulevaan normaalirangaistukseen. Esityksellä tulee myös ilmoittaa syyttäjän yksilöity arvio siitä, mikä on tunnustamisen lisäksi kaikkien asiaan mahdollisesti sovellettavien muiden lievennysperusteiden vaikutus vaadittavaan rangaistukseen.

Rangaistusvaatimus tulee perustella ilmoittamalla kaikki mittaamiseen vaikuttavat konkreettiset seikat.

Jos tunnustettuja rikoksia on useita, syyttäjän tulee arvioida kunkin rikoksen rangaistus ilman tunnustusta ja tunnustuksen johdosta alennettuna sekä sen jälkeen yhteinen rangaistus ilman tunnustusta ja tunnustuksen johdosta alennettuna.

Luettelo tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta

Esitutkintapöytäkirja

Muistio syyteneuvottelusta

Asianomistajan kirjallinen suostumus asian käsittelyyn tunnustamisoi-
keudenkäynnissä.

Asianomistajan korvausvaatimus tai muu vahingonkorvausvaatimuk-
seen liittyvä asiakirja, josta vastaaja ja asianomistaja ovat syyteneuvot-
telussa saavuttaneet yksimielisyyden (sovintosopimus), jos näin sovi-
taan.

Toimenpiteistäluopumispäätökset, jotka toimitetaan tuomioistuimelle.

Käräjäoikeuden kanssa tulee sopia siitä, miten asiakirjat käräjäoikeu-
teen toimitetaan.

PÄIVÄYS

Allekirjoitus

Vastaaja

Vastaajan avustaja

Kihlakunnansyyttäjä